

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВІ ЗАСАДИ ЗАПОБІГАННЯ І ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Валерій ДАРАГАН
завідувач кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна),
доктор юридичних наук, професор
<https://orcid.org/0000-0003-1735-2371>

ЩОДО ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ ДОТРИМАННЯ ВИМОГ РЕЖИМУ СЕКРЕТНОСТІ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Відповідно до ч. 1 ст. 517 КПК України досудове розслідування та судове провадження у кримінальному провадженні, яке містить відомості, що становлять державну таємницю, проводиться з дотриманням вимог режиму секретності. Відповідно до ч. 3 ст. 517 КПК України до участі в кримінальному провадженні, яке містить відомості, що становлять державну таємницю, допускаються особи, які мають допуск до державної таємниці відповідної форми та яким надано доступ до конкретної секретної інформації (категорії секретної інформації) та її матеріальних носіїв. Таким чином, до кримінального провадження, яке містить державну таємницю, в принципі не можуть бути допущені особи, які не мають допуску до державної таємниці відповідної форми. Мова йде насамперед про осіб, які залучаються слідчим та оперативним працівником під час проведення негласної слідчої (розшукової) дії [1].

Частиною 8 статті 1 Закону України «Про державну таємницю» визначено, що Звід відомостей, що становлять державну таємницю – це акт, в якому зведено перелік відомостей, що згідно з рішеннями державних експертів з питань таємниць становлять державну таємницю у визначених цим законом сферах [2].

Так, відповідно до п. 4.12.3 Зводу відомостей, що становлять державну таємницю, затвердженого наказом СБУ № 383 від 23 грудня 2020 р., відомості про факт або методи проведення негласної слідчої (розшукової) дії становлять державну таємницю [3]. Зважаючи на вказане, можна дійти висновку, що інформація про сам факт проведення негласної слідчої (розшукової) дії вже становить державну таємницю.

У свою чергу, відповідно до положень ч. 1 ст. 252 Кримінального процесуального кодексу України за результатами проведення негласної слідчої (розшукової) дії складається протокол, до якого в разі необхідності долучаються додатки [4].

Таким чином, абсолютно всі протоколи за результатами проведення негласної слідчої (розшукової) дії становлять державну таємницю та підлягають відповідному засекречуванню з наданням їм відповідного грифу секретності, адже вони містять інформацію про факт проведення негласної слідчої (розшукової) дії.

Загальна ж практика правоохоронних органів на сьогодні є такою, що під час розслідування кримінальних проваджень, в яких проводяться негласні слідчі (розшукові) дії, слідчі та оперативні співробітники залучають до участі в цих негласних слідчих (розшукових) діях осіб, які не мають допуску до державної таємниці. Навіть поняті, які присутні під час проведення негласної слідчої (розшукової) дії, згідно зі змістом положень ст. 517 КПК України, повинні мати допуск до державної таємниці, бо їм також відкривається слідчим чи оперативним працівником державна таємниця про сам факт проведення негласної слідчої (розшукової) дії. Таким чином, будь-яка особа, яку слідчий чи оперативний працівник залучає до участі в негласній слідчій (розшуковій) дії, повинна спочатку отримати допуск і доступ до державної таємниці [5].

Але забезпечити дотримання усіх вищевказаних норм фактично неможливо, тому на практиці слідчі та оперативні співробітники схильні нехтувати саме нормами КПК України, адже нехтування нормами Закону України «Про державну таємницю» може призвести до позбавлення слідчого або оперативного працівника відповідного доступу до державної таємниці, що тягне за собою звільнення з відповідної посади [6].

При цьому слід зауважити на тому, що невиконання слідчим, оперативним працівником положень ч. 3 ст. 517 КПК України тягне за собою недопустимість отриманих під час негласної слідчої (розшукової) дії доказів.

У зв'язку з вищезазначеним слід поставити запитання: а чи є інформація про факт проведення негласної слідчої (розшукової) дії такою, яка створює загрозу національним інтересам і безпеці? На наше переконання, інформація про сам факт проведення негласної слідчої (розшукової) дії без розкриття змісту останньої особам, які не брали у ній участь, не створює загрозу національним інтересам і безпеці. Така ситуація можлива лише у випадку, коли, окрім факту її проведення, розкривається інформація щодо тактики її проведення, або, наприклад, у випадку проведення наукових досліджень чи підготовки відомчих інструкцій, викладення інформації про тактику проведення негласної слідчої (розшукової) дії.

При цьому, що стосується відомостей про тактику проведення негласної слідчої (розшукової) дії, слід зазначити, що особливості організації та тактики проведення окремих негласних слідчих (розшукових) дій, наприклад контролю за вчиненням злочину, регулюються положеннями відомчих інструкцій, які мають гриф обмеження доступу «для службового користування», тому при визначенні чутливості вказаної інформації необхідно враховувати особливості проведення окремої негласної слідчої (розшукової) дії.

Що стосується тактики проведення негласної слідчої (розшукової) дії, то на сьогодні наявна певна прогалина у положенні пункту 4.12.3 Зводу відомостей, що становлять державну таємницю, оскільки майже всі негласні слідчі (розшукові) дії проводяться оперативними підрозділами та відповідають формі проведення окремих оперативно-розшукових заходів, тактика проведення яких, у свою чергу, охороняється Законом України «Про державну таємницю».

Враховуючи вказане, з метою недопущення порушення норм Закону України «Про державну таємницю» та КПК України пропонуємо внести зміни до положень Зводу відомостей, що становлять державну таємницю, затвердженого наказом Служби безпеки України № 383 від 23.12.2020, а саме викласти пункт 4.12.3 у наступній редакції: «Відомості за окремими показниками про факт та/або тактику проведення негласної слідчої (розшукової) дії, розголошення яких створює загрозу національним інтересам і безпеці».

1. Первій В. Ю., Дараган В. В. Доказування у кримінальних провадженнях щодо злочинів, пов'язаних зі зловживанням владою або службовим становищем: монографія. Дніпро : ДДУВС, 2024. 152 с.

2. Про Державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text>.

3. Про затвердження Зводу відомостей, що становлять державну таємницю: наказ Центрального управління Служби безпеки України від 23.12.2020 № 383. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0052-21#Text>.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

5. Леонов А. Особливості проведення негласних слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування кримінальних проваджень. *Закон і бізнес*. URL : <https://zib.com.ua/ua/136530.html>.

6. Дараган В. В., Постолов Т. О. Взаємодія органів досудового розслідування та оперативних підрозділів кіберполіції під час протидії злочинам у сфері інтелектуальної власності: монографія. Дніпро : ДДУВС, 2023. 148 с.